Gynekologie dětí a dospívajících

Mgr. Štěpánka Žejdlíková

Dětská gynekologie

- nástavbový obor odbornosti gynekologie a porodnictví
- hlavním úkolem je ochrana budoucí ženské plodnosti
- dalším úkolem je včasný záchyt či následná léčba VVV ženských orgánů nebo jejich poruch
- v ambulancích dětského gynekologa se můžeme setkat s diagnostikou, léčbou i prevencí

Vyšetření v dětské gynekologii

- do oblasti dětské gynekologie spadá také zhodnocení celkového vývoje a případného stavu pohlavního dospívání
- vlastní vyšetření začíná zvážením a zhodnocením rozvoje sekundárních pohlavních znaků (prsy, pubické ochlupení, ochlupení v podpaží) a zhodnocení celkového tělesného vzhledu pacientky
- poté následuje odebrání anamnéza, aspekce, palpace a perkuse, vyšetření pochvy, gynekologické bimanuální vyšetření, endoskopická vyšetření, zobrazovací metody, odběr materiálu na vyšetření, pomocná vyšetření, funkční testy

Vyšetření v dětské gynekologii

Anamnéza

- odběr rodinné, osobní a gynekologické anamnézy
- zjišťuje se od dívky a jejích rodičů (většinou od matky)
- k získání anamnézy je potřeba klidu, trpělivosti a navázání dobrého kontaktu
- je potřeba rozlišit pravdomluvnost od konfabulace (u mladších dívek), odhalit úmyslné zatajování skutečnosti (možnost pohlavního zneužívání)
- v některých případech je vhodné využít nepřítomnosti matky k pravdivé odpovědi dívky

Vyšetření v dětské gynekologii

Aspekce

- prohlídka těla zrakem
- stavba těla, rozložení podkožního tuku, pigmentace, sekundární pohlavní znaky, stopy poranění
- prohlídka zevních rodidel se zaměřením na čistotu, zápach
- pubické ochlupení, vzhled velkých a malých stydkých pysků, klitorisu, hymenu

Vyšetření v dětské gynekologii

Palpace

- vyšetřujeme břicho, podbřišek, sledujeme napětí břišní stěny (Blumbergovo, Rovsingovo, Pleniésovo znamení) a eventuální rezistence

Perkuse

- bubínkový nebo temný poklep (ascites či tumor)

Vyšetření pochvy

- u nedeflorovaných dívek se provádí sondáž pomocí uretrální cévky (ověření průchodnosti lumina pochvy a její sklon, prostupnost hymenu)

Vyšetření v dětské gynekologii

Gynekologické bimanuální vyšetření

- palpace zevní (podbřišek) a vnitřní (pochva, konečník)
- u dívek nedeflorovaných vždy rektoabdominální vyšetření
- aby zavedení prstu do konečníku nebylo nepříjemné, vždy před vyšetřením navlhčit ukazovák v rukavici gelem

Vyšetření v dětské gynekologii

Endoskopická vyšetření

- **vaginoskopie** – prohlídka pochvy a děložního hrdla u nedeflorovaných dívek vaginoskopem, nebolestivé vyšetření skrze otvor v panenské bláně, zavedení drobné tyčinky - pozoruje se charakter výtoku a stav sliznice, vyšetření je nezbytné provést při výskytu výtoku (pro správné odebrání kultivace, event. aby se odstranilo cizí těleso
- **laparoskopie** (minimálně)

Vyšetření v dětské gynekologii

Zobrazovací metody

- ultrasonografie - abdominálně (plný MM)
- CT , MR

Odběr materiálu (skrze přirozený otvor v hymenu se zavede štětička)

- na vyšetření bakteriologické (při výtoku)
- MOP (mikrobiální obraz poševní 0-VI)
- cytologické vyšetření
- parazitologické vyšetření

Vyšetření v dětské gynekologii

Pomocná vyšetření

- **bazální teplota** (progesteron způsobuje zvýšení bazální teploty), teplota se měří denně, po probuzení v pochvě nebo konečníku, hodnoty se zaznamenávají do menstruačního kalendáře, výsledkem je bifázická křivka (normální ovulační cyklus), monofázická (anovulační cyklus)
- **stanovení hladiny cirkulujících hormonů** – FSH, LH a androgenů, prolaktinu, HCG (gravidita) a 17 ketosteroidů (při poruchách dospívání, vývojových vadách a poruchách cyklu, kde lze předpokládat zvýšený vliv mužských pohlavních hormonů)

Vyšetření v dětské gynekologii

Funkční testy

- **progesteronový test** - injekční aplikace Agolutinu nebo perorálně Provery, do tří dnů po podání krvácení z rodidel – pozitivita testu, pokud je test negativní, provádí se estrogen-progesteronový test
- **estrogen-progesteronový test** - aplikace estrogenu, poté aplikace progesteronu, dostaví se krvácení – pozitivita testu, negativita testu svědčí pro poruchu endometria
- **gonadotropinový test** – pokud dojde po podání gonadotropních hormonů k estrogenizaci (ovaria jsou schopna reagovat na gonadotropní stimulaci), jedná se o poruchu hypofyzární, negativita testu svědčí o poruše gonád (aplazii, dysgenezi apod.)

Příprava na vyšetření

- pečlivém vysvětlení celého průběhu
- cílem je poskytnout dostatek informací k tomu, aby vyšetření proběhlo bez obav ze strany dívky i matky, vytvořit vztah důvěry mezi dívkou a zdravotníky
- na edukaci si ponechat dostatek času, volit vhodná slova (dle posouzení kognitivního vnímání dívky i matky, přizpůsobeno věku dítěte), demonstrujeme pomůcky k vyšetření,
- popsat průběh vyšetření a ověřit si, zda všemu porozuměly
- k vyšetření přichází dívka s prázdným močovým měchýřem a dostatečně vyprázdněná (skybala v ampuli rekta brání v jemné palpaci a může imitovat tumor)
- pro ultrazvukové vyšetření, musí být naopak močový měchýř naplněn

Úloha sestry při vyšetření

- malým dětem pomáhá při svlékání a přitom si všímá, zda nesvlékají kalhotky přes obuv, nesedají nahým zadečkem na židli apod. – sleduje jejich hygienické návyky
- při svlékání dívek respektuje jejich stud
- při vyšetření na gynekologickém stole v gynekologické poloze (poloha na zádech, hýždě na okraji stolu, nohy umístěné v podpěrách) stojí sestra vedle vyšetřovacího stolu, pomáhá dívce s fixací dolních končetin
- prováděné úkony doprovází slovním popisem
- po vyšetření se u dětí zaměří na otírání rodidel a konečníku (správný způsob je tahem zepředu dozadu)
- umožníme oblečení oděvu ihned po vyšetření

Specifika přístupu k dětským klientům

- je li dítě vystrašené - k vyšetření nenutíme, vyčkáme třeba na další návštěvu
- matka či otec mohou být přítomni u děvčátka i při vyšetření na gynekologickém křesle, někdy je výhodou, když dítě přidrží sestra a matka jen přihlíží
- v případě, že se již dospívající dívka stydí, její přání respektujeme a rodiče na dobu vyšetření mohou počkat v přípravné kabince
- po vyšetření je vhodné dítě odměnit obrázkem, sladkostí či drobnou hračkou

Nejčastější problémy v ambulanci dětské gynekologie

- léčba výtoků u děvčátek - nejčastější problém
- diagnostika a léčba synechií
- krvácení z rodidel v dětském věku (úrazy, záněty, cizí tělesa v pochvě, předčasná puberta, nádory)
- preventivní prohlídky dospívajících dívek
- včasná diagnostika poruch vývoje pohlavních orgánů

